

XXV JORNADES D'UNIVERSITATS I EDUCACIÓ ESPECIAL

Universitat de Vic. 12 i 13 de març de 2008

V CONGRÉS D'UNIVERSITATS I EDUCACIÓ ESPECIAL: «EDUCACIÓ INCLUSIVA, INTERROGUEM L'EXPERIÈNCIA»

Universitat de Vic, 13 i 14 de març de 2008

Des de fa vint-i-cinc anys, un col·lectiu de professors i professores de les universitats espanyoles, la majoria de l'àrea de didàctica i organització escolar i responsables d'assignatures relacionades amb l'educació especial, es troba cada any, en una universitat espanyola, en unes Jornades a l'entorn de l'educació especial i la docència universitària.

Des de pràcticament l'inici d'aquestes Jornades l'any 1983, s'aprofità la reunió de professorat de les diferents universitats en una universitat concreta per celebrar el que s'anomenaven «Jornades externes» (per diferenciar-les de les «Jornades Internes» adreçades al professorat universitari), en les quals s'oferien una sèrie d'actes (conferències, ponències, presentació de comunicacions...) oberts al públic en general i als professionals de l'educació interessats en el tema de la zona d'influència de la universitat en la qual es celebraven aquestes Jornades.

Des de fa cinc anys, aquestes Jornades s'han fet coincidir amb un Congrés sobre la mateixa temàtica. Alguns professors i professores d'educació especial de la Universitat de Vic ens vam incorporar a aquestes Jornades l'any 1998, quan es van celebrar a la Universitat d'Almeria.

En les XXIII Jornades d'Universitats i Educació Especial que es van celebrar el 2006 a la Universitat de Múrcia es va acordar que les vint-i-cinquenes —les corresponents a l'any 2008— se celebrarien a la Universitat de Vic.

Efectivament, els dies 12 i 13 de març de 2008 es van celebrar a la Universitat de Vic les XXV Jornades d'Universitats i Educació Especial, i tot seguit, els dies 13 i 14 de març, es va celebrar el V Congrés d'Universitats i Educació Especial: «Educació Inclusiva, interroguem l'experiència».

XXV Jornades d'Universitats i Educació Especial

Ens vam aplegar uns vuitanta professors i professores de diferents universitats de l'Estat espanyol.

Els objectius de les Jornades eren:

- Reflexionar sobre el present i el futur de l'Educació especial al nostre país.
- Donar a conèixer els projectes de recerca que s'estan duent a terme en les diferents universitats participants.

El primer d'aquests objectius es va treballar a partir de la ponència-marc: «Hacia un marco de referencia común para la educación del alumnado en desventaja. La educación especial a debate», elaborada per Gerardo Echeita, de la Universitat Autònoma de Madrid, Ángeles Parrilla, de la Universitat de Sevilla, i Francesc Carbonell, tècnic del Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya.

A partir d'aquesta ponència-marc es van constituir quatre grups de discussió, les conclusions de cadascun dels quals es van debatre posteriorment en una reunió plenària.

Les principals aportacions dels diferents grups es poden resumir de la següent manera:

Grup 1

En la construcció d'una escola de qualitat, inclusiva i veritablement per a tothom, potser ens haurem d'anar desprenent o posant entre parèntesi l'última «E» de l'acrònim NEE: haurem de parlar de necessitats educatives i deixar l'adjectiu «especials».

Pel que fa a la situació actual, en l'enfocament inclusiu de l'educació detectem un desfasament entre el discurs i les pràctiques: mentre allò que es pretén es fonamenta en principis clars i inequívocs d'inclusió educativa, les pràctiques responen encara a plantejaments molt selectius.

Per què costa tant avançar cap a una educació inclusiva?

1. El model inclusiu exigeix una transformació molt important de la pràctica educativa, i no tenim una proposta prou clara i contrastada.
2. Sembla que tothom està d'acord amb el discurs de la inclusió, però, tot i tenir clar, com a docents universitaris, que tenim una paper molt important en la lluita contra el discurs hegemònic, en realitat no fem prou per canviar aquest discurs i les pràctiques que s'hi sustenten.
3. Una forma d'avançar és buscar interlocutors en altres contextos i fòrums i obrir el discurs, ja que tenim el compromís social i el deure de fer-ho, però no acabem de trobar la manera: continuem aferrats a moltes maneres de fer (plans d'estudis, continguts d'assignatures...) que hauríem de deixar enrere.
4. En aquest sentit, som poc atrevits, estem d'acord que hem de canviar les pràctiques, començant per les nostres; fins i tot tenim models de referència de pràctiques innovadores i transformadores, però no acabem de fer un salt endavant.

5. Aquests canvis no poden ser individuals —és possible que per això ens costi tant de canviar—, ja que la complexitat del fet educatiu requereix processos globals multidimensionals que exigeixen un treball conjunt i, alhora, propostes molt concretes i molt lligades a la pràctica de cadascú, que són difícils de conjugar.
6. Un element clau i molt rellevant és la formació del professorat, tant la inicial com la permanent, que ha d'anar molt lligada a la pràctica i a processos d'investigació-acció que han de possibilitar el desenvolupament docent i institucional.

Grup 2

L'escola ha de fer ciutadans i és responsabilitat de tots crear una societat oberta a tothom, inclusiva, sense que ningú s'hi senti exclòs, i donar la resposta adequada a les necessitats reals d'aprenentatge de tots.

Com a professors i professores universitaris, hem de revisar les nostres pràctiques docents per facilitar processos inclusius.

Hem de fomentar el treball cooperatiu entre docents i com a estratègia per a la inclusió en els centres i en les aules.

Grup 3

La formació del professorat s'ha de fer des de la perspectiva de l'educació inclusiva, a partir de plantejaments que ja s'estan fent en les classes amb els futurs mestres i pedagogs, per canviar la realitat que es viu a les escoles. Per a això, és necessari determinar un perfil docent clar, amb unes competències molt definides, per als futurs mestres i pedagogs. Hem de fer-nos les següents preguntes: Què hauria d'aprendre un futur mestre o pedagog en relació a l'educació inclusiva? A qui s'exclou a les escoles? Què és el que facilita la inclusió de tothom?

Cal concretar què fa falta, a cada centre, quines necessitats té, per ser inclusiu, i determinar els mitjans, els recursos, els suports que es necessiten per superar les situacions d'exclusió. Es tracta de donar les respostes adequades a tots els alumnes, amb els suports adequats.

Grup 4

Hem de fer un esforç per modificar el llenguatge que fem servir, no solament a les classes, sinó en les pràctiques, ja que l'administració continua perpetuant denominacions com ara PT (Pedagogia Terapèutica), ACI (Adequació Curricular Individualitzada)... Canviar en aquest sentit les nostres classes universitàries contribuiria, sens dubte, a fer més present un plantejament inclusiu de l'educació i modificaria el discurs encara més hegemònic de la selecció, l'atenció separada, l'exclusió...

Proposem que es parli de serveis per a tots, no des de l'especificitat sinó des d'un plantejament més global. Serveis per a tots, des d'allò que ens és comú.

Creiem que, en la urgència i en l'interès per delimitar millor el llenguatge de manera que es possibiliti un canvi en la realitat des de la pròpia universitat, aquesta actualització i millora forçarà un canvi en l'administració.

Pel que fa al segon objectiu de les Jornades, els participants van tenir l'oportunitat de presentar, en forma de ponència, el que estaven investigant —els projectes de recerca que estan duent a terme— en diferents «Taules d'Experts». Es van presentar 21 ponències, repartides en cinc taules d'experts.

V Congrés d'Universitats i Educació Especial: «Educació inclusiva, Interroguem l'experiència»

El V Congrés anava adreçat als estudiants universitaris de les diplomatures de mestre de totes les especialitats, d'educació social, de les llicenciatures de psicopedagogia, de pedagogia i de psicologia i, en general, de tots els estudis que tinguin relació amb l'educació, als professionals —tant de centres educatius formals com no formals—, especialment a aquells que treballen amb persones discapacitades, i, en general, a totes les persones interessades per l'educació des d'un enfocament inclusiu.

Els objectius del Congrés van ser:

- Reflexionar sobre l'educació, des d'un enfocament inclusiu, tant en l'àmbit escolar com en l'àmbit social.
- Donar a conèixer algunes experiències d'inclusió educativa que demostrin, des de la pràctica, que l'atenció a persones discapacitades des d'un enfocament inclusiu és possible.

La ponència inaugural «Construir l'escola inclusiva en una societat meritocràtica» va anar a càrrec David Rodrigues, de la Universidade Técnica de Lisboa.

Les ponències que presentaven experiències de pràctiques inclusives es van agrupar en tres blocs:

Bloc 1: Educació Infantil i Primària

«L'experiència del Solsonès: treballem “junts” cap a la inclusió». Montserrat Casas (EAP Solsonès), Carme Barcons (USEE- MEE), Montse Rocamora (Escola Arrels de Solsona), Gemma Riera i Jesús Soldevila (Universitat de Vic).

«Inclusión de un alumno con síndrome de Down en un aula cooperativa en Educación Infantil». Concha Breto y Pilar Gracia. (CEIP Parque Europa, Utebo, Zaragoza).

Bloc 2: Educació Secundària Obligatòria

«Inclusió de tots els discapacitats a la secundària ordinària. Llums i ombres de 14 anys de treball». Pere Alzina (IES Alaior. Menorca).

«Inclusió entre línies: Una experiència inclusiva a l'optativa de premsa». Manolo Rodríguez, Fabián Aragón (IES Bavolar, Castelló).

Bloc 3: Educació Social

«Aulas de Aprendizaje de Tareas en Hosteleria para jóvenes con discapacidad intelectual». Begoña Ruiz de Garibay y José Antonio González (IES Escuela de Hosteleria y Turismo de Gamarra. País Vasco).

«La integració laboral de les persones amb discapacitat: de la utopia a la realitat. L'experiència de la cooperativa CILS». Giuliano Galassi (president de la Cooperativa Social CILS. Cesena. Italia).

La conferència de clausura «Claves para repensar las prácticas de integración y avanzar hacia la inclusión» va anar a càrrec de Miguel Ángel Verdugo, de la Universitat de Salamanca.

* * *

Número 8. Juliol 2008

Les XXV Jornades i el V Congrés d'Universitats i Educació Especial han significat —com ho va significar el Congrés sobre Educació Inclusiva que es va fer pel novembre de 2004— una fita important per a la Facultat d'Educació de la Universitat de Vic a l'hora de promoure la reflexió i l'intercanvi d'idees i experiències relacionades amb l'educació inclusiva.

Pere Pujolàs

Departament de Pedagogia

Grup de Recerca sobre Atenció a la Diversitat

Facultat d'Educació - Universitat de Vic